

SLOVENSKI UČITELJ

**GLASILO SLOVENSKIH KRŠČANSKIH
UČITELJSKIH
IN KATEHETSkih DRUŠTEV**

ŠTEV. 11. LETNIK XV.

TISKARNA KATOLIŠKA TISKARNA V LJUBLJANI

Vsebina:

	Stran
Nujna potreba o vojnem času. (A. Čadež)	241
Na temelju očetne ljubezni. (R. P.)	244
Vzroki slaboumja. (Anica Lebar)	249
Božji Učenik in nazorni nauk. (J. Kramar)	252
Odpri srce — odpri roke . . . (Marica Bulc)	254
Katehetski vestnik: Katehetsko gibanje	257
Katehetske beležke	258
Zgledi	259
Učiteljski vestnik: Učiteljske vesti	260
Raznoterosti	262
Slovstvo in glasba	264
Razno. (Na ovitku)	

»Slovenski Učitelj« izhaja sredi vsakega meseca. Celoletna naročnina 4 krone. (Naročnina in članarina za »Slomškovo zvezo« 5 kron; naročniki-člani »Društva slovenskih katehetov« plačajo tudi 5 kron; naročniki, ki so člani obeh društev, plačajo 6 kron.) Spisi in dopisi se pošiljajo uredništvu do 4. vsakega meseca. Reklamacije, naročnino, dopise sprejema: Uredništvo »Slovenskega Učitelja« v Ljubljani.

Urednika: A. Čadež, katehet v Ljubljani; Fr. Jaklič, nadučitelj, drž. in dež. poslanec.
Natisnila Katoliška tiskarna. — Oblastem odgovoren Ivan Rakovec.

SLOVENSKI UČITELJ

Glasilo slovenskih krščanskih učiteljskih
===== in katehetskih društev. =====

Last „Slomškove zveze“ in „Društva slov. katehetov“.

Letnik XV.

V Ljubljani, 15. novembra 1914.

Štev. 11.

A. Čadež:

Nujna potreba ob vojnem času.

Pravo je zadel avstrijski naučni minister Hussárek, ko je kljub vojnemu času, sledeč zgledu šolskih oblasti v Nemčiji, pričetkom septembra izdal odredbo sledeče vsebine: »Želim, da se prične reden pouk na vseh avstrijskih šolah, v kolikor pač dopuščajo po vojnih operacijah provzročene izredne razmere.«

Takoj, ko je izbruhnil svetovni ogenj, so se jeli oglašati poklicani in nepoklicani proroki, ki so z mešanimi čuvstvi napovedovali, da bodo morale vse šole počivati do nedoglednih časov. Da bi bilo dolgotrajno ukinjenje šolskega pouka občuten poraz za umstveni in нравstveni napredek naše mlade generacije, kdo bi o tem dvomil! Uprav v sedanjih zgodovinskih, zraven pa razburljivih dneh je šolski pouk naravnost skrajno potreben. Zato pa so osobito starši radostnim srcem sprejeli sporočilo o ukazu naučnega ministra, naj se skrbí, da se šole kolikormoč pravočasno otvorijo. Pri nas na Kranjskem se je z ozirom na pomanjkanje delavskih moči izposlovalo, da so se počitnice na podeželskih šolah deloma precej potegnile, a uprav nujno ni bilo, vsaj povsod ne. Povsod pa, kjer se je pouk pravočasno pričel, se je opazalo, kako je bilo ustrezno i otrokom i staršem. Sicer kaj radi navajamo znani latinski rek: »Inter arma silent musae — ob vojski je učenje pri kraju«; toda ni ga pregovora brez izjeme.

Za mladino, ki je itak v stalni nevarnosti, se je treba ob takih izrednih, zgodovinskih dogodkih še prav posebno pobrigati. Prvič je nevarnost, da se ob samih krvavih poročilih navzame neke škodljive divjosti, če bi je siloma ne vpregli v druge posle in povedli na resno delo ter navdušili za plemenito mišljenje, kar je najlaglje doseči v šoli. Drugič je pa vpoštevati, da je vojna stegnila krvave roke globoko v družinsko življenje ter iztrgala otrokom skrbne očete, večče gospodarje; matere so morale prevzeti vso pezo družinskih poslov, odgojnih skrbi in življenjskih teženj na svoja ramena. Zato so mnoge matere že komaj čakale, da jih šola, učiteljstvo nekoliko razbremeni.

Res je, da je vojska zahtevala krvni davek tudi na šolskem torišču ter posegla tudi v vrste mlajšega učiteljstva; toda za namestek se ni bati. Imamo, hvala Bogu, dovolj učnih moči, ki komaj čakajo, da se jim odpro

vrata v šolske učilnice. — Tudi z vojsko združene zahteve vpoštevamo; v potrebi se mora na vsak način dati prednost tistim, ki za nas žrtvujejo svoje življenje, ki so na bojiščih že prelivali kri, pa se zdravijo kot ranjenci. Za te junake moramo vse storiti ter jim prepustiti udobna šolska poslopja, v kolikor drugod ni na razpolago primernih prostorov. Ako pa sila ni skrajna, naj se vendar tudi mladina popolnoma ne prezre. Če ne gre drugače, bi se moglo tako ukreniti kakor n. pr. v Ljubljani, kjer so ohranili vsaj eno šolsko poslopje za javne ljudske šole. Da le nekaj obveznosti ostane, da se le večkrat otroci snidejo, da se le zavedajo šolanja, pa je precej bolje zanje. Izkušnja uči, kako so otroci v teh dneh do vzetni za vsak opomin, za vsak migljaj, če jih količkaj spomniš na vojno stanje, če jim le v misel vzameš trpljenje in težave, ki jih prestajajo vojaki za nas in za domovino.

Predvsem ima prav posebno še katehet zelo lepo priliko, pa tudi hvaležno nalogo, da blagodejno vpliva na srca dobre mladine ter da porablja dneve vojnih nadlog v prilog verstveni in нравstveni vzgoji. Marsikatero vprašanje bo sprožil in razložil, ki bo zbudilo zanimanje in ki bo tudi za praktično življenje imelo najboljše posledice. Vojska, ki jo pripusti božja previdnost, ima in nudi toliko lepega in dobrega, da se s tem njena grozota dokaj omili. — Katehet bo seveda najprej opozoril na dolžnosti, ki jih imamo ob vojnem času vsi in še posebej otroci. Pokorščina tako gineva med mladino; zdaj je mladina za krepko opozorilo bolj sprejemljiva. Opomni, kako so naši vojaki pogumno brez obotavljanja in z navdušenjem sledili pozivu presvetlega vladarja, ki jim je velel, naj se združijo za obrambo domovine. S točno, urno in natančno pokorščino naj se tudi otroci izkažejo vredne brate in sestre naših slovenskih junakov. To je še tembolj potrebno, ker so marsikje matere same ostale na domu, in se morajo same ukvarjati z otroki in z gospodarstvom. Dolžnost pokorščine, spoštovanja in ljubezni je tem večja in tem hvaležnejša. Ako podpiramo matere v njih mukepolnih skrbah, ako zabičavamo otrokom tankovestnost v pokorščini, ako jih nadziramo tudi izvan šolskih prostorov, smo vršili ne le svojo dolžnost, ampak hvalevredno domoljubno delo.

Kdo je v vojskinih bridkostih bolj poklican, da vabi k molitvi zlasti deca, kot uprav katehet? Opozori nedolžne otroke, naj pridejo i pri jutranji i pri večerni molitvi vsaj en očenaš za vztrajnost, zdravje, moč in zmagó našim vojakom, za srečen mir. Obiskanje presv. Rešnjega Telesa naj se zdaj poživí, naj pride povsod v navado. Otroci pred tabernakljem — so močna armada, ki bo izdatno pripomogla h končni zmagi; otroci, ki darujejo pravno sv. obhajilo v vojne namene, imajo zavest, da so položili velik in izdaten dar domovini na oltar.

Ako so otroci v svojem kratkem življenju opazili pri odraslih že marsikaj napačnega, če so videli, kako so odrasli odreveneli za dobro, kako so zanemarjali molitev, ki jim je zatopljenim v posvetnost postala

deveta briga, pa naj se jim tudi pove, kako so celo poprej zanikarni in verskovnemarni fantje in možje pred odhodom v vojsko pobožno prejemali sv. zakramente in se priporočali drugim v molitev. — Olomuški katehet Fr. Linke pripoveduje¹ to-le: »V bližnji vasi je stanoval mož, ki ga je katehet poznal le v toliko, da mu je sporočil, da svojih otrok ne pusti v cerkev, še manj k spovedi in sv. obhajilu. Ubogi otroci so veliko trpeli. Kar napoči glas o mobilizaciji. Tudi ta mož je bil klican. Preteklo je komaj 14 dni, že dobi žena pismo, ki je v njem mož sporočal, da je sicer ranjen, a ne hudo, in da upa kmalu iti zopet na bojišče. »Medtem pa«, tako nadaljuje, »molite pridno zame, pa skrbno opravljajte verske dolžnosti; tudi jaz bom z vami molil in živel po veri tudi pozneje, kajti zdaj sem šele spoznal, koliko je vredna molitev...«

Božja pota so neizvedljiva in čudovita. Kakor temu možu, je do brotljiv Bog naklonil milost izpreobrnjenja še marsikateremu zastaranemu grešniku uprav sedaj ob vojnem metežu in gotovo je, da je imela molitev nedolžnih otrok tu zraven nemalo zaslugo. — Molitev je postala zopet vsakdanja potreba tudi tam, kjer so bili nanjo že malo preveč pozabili! Je pač še vedno res, kar beremo v sv. pismu (I., Mak. 3, 19): »Lahko je, da veliko trumo majhna zajame; in ni ga razločka pred nebeškim Bogom, rešiti ali z majhno ali z veliko trumo; zakaj zмага v boju ne pride od množstva vojakov, ampak z nebes je moč.«

Nikdar se nam za udejstvovanje ljubezni do bližnjega ne odpira tako široko polje kot uprav za časa vojske, ki bo — kakor se kaže — terjala še mnogo vsakovrstne davščine. Tudi otroci naj tekmujejo v ljubezni do vojaštva, osebno do ranjencev; kako in v čem, to jim bo pojasnilo in priporočilo domoljubno in požrtvovalno učiteljstvo.

Ni ga skoraj poglavja v krščanskem nauku, ki bi pri njem katehet s pridom ne posegel tudi v vojno. — O božji previdnosti je treba večkrat govoriti, kajti uprav v tem nauku najde človek rešitev za toliko zagonetnih vprašanj, ki ga begajo, motijo in spravljajo v zadrego, ako bi se naslanjal zgolj na človeško modrost. Pri nauku o božji previdnosti se lahko razjasni, kako vsemodri Bog ne le posamezniku, ampak celim narodom pošilja šibe, da bi jih preizkusil in poboljšal. Kakor je Bog v stari zavezi pošiljal vojne bridkosti celo svojemu izvoljenemu ljudstvu, ako se je od njega odvrnilo, tako moramo reči in priznati, je tudi sedanja vojska nekaj klic božji, da naj se poboljšamo in povrnemo zopet k Njemu, ki je vrhovni vladar vseh ljudi.

S takimi in podobnimi refleksijami se nam bo posrečilo pouk prilagoditi sedanjemu času ter doseči, da bo obisk šole otrokom tudi v najresnejših dneh olajšan in priljubljen; zraven tega bomo pa bolj kot kdaj pripomogli, da se bo mladina vzgajala po starem in častitljivem geslu:

»Vse za vero, dom, cesarja!«

¹ Chr. päd. Blätter, št. 10.

R. P.:

Na temelju očetne ljubezni.¹

Polagamo slovesno temelj novi podružnici »Slomškove zveze«. Sveta čustva se porajajo človeku ob taki priliki: čustva radosti, molitve in prošnja. Iz naših src se dviga tiha molitev, — temelj podružnici pa hočemo utrditi in blagosloviti z delom na temelju prave krščanske vzgoje.

Bilo je že davno, daleč tam v deželi palm in oljki. Večerilo se je, ko se je približal gorskemu selu po trudapolnem učenju v družbi resnih mož nenavaden potnik. Sédel je, da se odpočije. Sicer tiho selo se poživí naenkrat. Matere s svojimi otročiči se naberejo okrog ljubeznivega potnika s prošnjo, naj jim podeli blagoslov. Otroci se gnetejo okrog njega; on pa jih jemlje v naročje in poklada roke nanje. Spremljevalci jih odganjajo; toda za to uslugo čujejo resen klic: »Pustite male k meni in ne branite jim!« —

Bil je to Učenik vseh učениkov... S tem ganljivim dejanjem je ta naš Učenik in Gospod posvetil naš stan in nam postavil najlepši temelj in cilj. S tem temeljem blagoslovimo tudi naš temelj.

Kaj je tako lepega v tem prizoru? Ljubezen, pristrčnost, k z njo občuje Odrašenik in pa tisto kar to ljubezen najbolj rodi — žrtev. In če vzamete vzgoji to, ji vzamete vse... Kako vse drugače bi ravnal učitelj, če bi v duhu večkrat gledal ta prizor! Ko sem šel na izprehod sam vase zatopljen, sem zagledal na poti šolarčka s knjigami, ki me je prijazno pozdravil; oči so se mu zaiskrile in v njih tisti nežni smehljaj, ki ni na svetu drugje mesta zanj, kot v otroških očeh. Jaz pa zamišljen sem mu odzdravil malomarno ter korakal naprej. Naenkrat začutilim, da ni nekaj v redu v mojem srcu; zdi se mi, da nekaj nisem prav naredil. Prizor iz dežele oljki in palm mi stopi pred oči; v srcu sem začutil greh, vrnil sem se in nagovoril šolarčka... In glej! — V vsakem očescu sijaj, v vsakem očescu smehljaj, v vsakem očescu — duša, in v mojem srcu — sreča.

Ljubezen bodi podlaga vsej vzgoji. Ali je v naših šolah? Otroci bi nam najlaglje povedali; so v tem najboljši sodniki. Jaz vem, da sem se kot majhen šolarček jokaval in me je moral takorekoč večkrat oče v šolo nesti. Moj strah pred šolo je bil kolikortoliko opravičen. V šoli ni bilo pristrčnosti, ni bilo srca, ampak vse je prevladovala učna snov — brez življenja in brez srca.

Kako pa naj zbujam v otrocih ljubezen, kako naj delam, da bo nastala pristrčnost med učenci in menoj? Ali je umetnost v tem, da jih ne tepem? — Ne. Ali v tem, da jim večkrat kaj odpustim? — Malenkost. Ali v tem, da nisem prestrog? Tudi ne. Prava resna ljubezen zahteva več, zahteva tebe vsega, zahteva, da se žrtvuješ mladini.

¹ Iz predavanja mladega našega sotrudnika g. Rudolfa Pečjaka ob ustanovitvi nove podružnice »Slomškove zveze« za kočevski okraj.

In glejte, uprav to pa zahteva umetnika, zahteva proučevanje samega sebe in proučevanje otrok. Učitelj bi moral prodreti v otrokovo dušo, in še le s pomočjo tega študija bi mogel preustrojiti samega sebe, da bi potem lahko s pridom stopil doli v svet mladine. S tem bi bil storjen prvi korak, ki te zbliža z otrokom, ki napravi, da postane vez med otroki in teboj pristrčnejša, preprostejša in naravnejša. Otroci bi ti potem zaupali vse — kot prijatelju; razodeli bi tudi svoje nepopolnosti in slabosti, ker bi se zavedali, da jih ljubiš — take, kakršne so; čutili bi zraven tebe sami svoje pomanjkljivosti ter bi jih s tvojim zgledom in s tvojo pomočjo skušali odpraviti. V tebi bi videli vzor — tak vzor, ki bi jim ne bil nedostopen.

* * *

Krenimo na realna tla! Kako tedaj ravnati z otroki — v šoli, pri pouku, kako občevati z njimi v učilnici in izven nje? ... Po pravih vzgojeslovja seveda; a poudarjam: kakor zahteva otrokova narava, t. j. individualno. Glavno pa je: Otroci naj čuti in spozna, da prevladuje v vsem tvojem prizadevanju ljubezen zanj in do njega. Pouk in občevanje bodi pristrčno. Če kdo, je dolžna šola v prvi vrsti vzgajati za pravo ljubezen in ne samo v besedi, marveč še bolj v dejanju s tem, da sama nudi ljubezen in s tem, da gleda vzgojitelj v vsakem otroku podobo božjo in da se po tem prepričanju tudi ravna.

Kako naj se lotim pouka, da bo predmet prikupljiv in da ne zapravim pri tem ljubezni otrok? Katera učba je najboljša? ... Tu je treba umetnika. Prvo je: Uči in zopet uči se od otrok misliti, sklepati, opisovati; in šele potem, ko boš to znal, oblikuj v tem duhu vso snov, ali kakor pravi Scharrelman, pootroči jo, da bo segla otrokom v dušo in srce. Torej pojdi in uči se metode od otrok! Za zgled nekaj naših predmetov.

Prirodopisje. To je predmet, ki je lahko najbolj pristrčen, ki lahko v obilni meri zbujajo veselje in ljubezen do Boga, pa tudi do življenja in dela. Toda v sedanjih šolah manjka dostikrat resničnega življenja, ki je zunaj v naravi. Nekoliko se je pouk izboljšal po biološki metodi, toda mnogo, mnogo mu še manjka. Kdo pokaže učencem, v kakšni zvezi je živalstvo, rastlinstvo in rudinstvo, kako se vse izpreminja in raste, kako skupno živi in umira! Kdo pokaže to skupno harmonijo? In kdo poudarja namen vsega stvarstva? Ali ne služi vsa narava, in vse naravne moči človeku, ki naj jih v svoj prid uporablja. Kdor pokaže to, oziroma kdor pomaga otrokom vse to odkriti tam zunaj v naravi — to tajno, skrito, skupno življenje, ta utrjuje v njih ljubezen do Boga, ki je podlaga vse ljubezni. Odkrivaj otrokom: Gozd in polje z vsem življenjem, ob solnčni luči, ob temi, ob nevihti in solnčnem jutru; razkrivaj ribnik z vsem življenjem poleti in pozimi; ne prezri starega štora z vsem življenjem; kaži pa predvsem na nebo z vsem sijajem božjega

stvarstva in vsemodne ureditve. Pa ne samo v šoli; tam zunaj naj učenci vse to gledajo in tam zunaj se naj sami učijo, saj tam zunaj je bogatejša snov kot jim jo moreš dati ti. Tvoja naloga pa je, da jih do tega pripelješ in jim pomagaš. Zato ti naj ne bo cilj, da jih naučiš nekaj formuliranih stavkov, ki izgubijo takrat, ko jih ponavljaš vso mikavnost in silo življenja, ampak da iščejo snovi sami zunaj v naravi in ti jo v šolo nosijo, kjer jo naj pod tvojim vodstvom sami oblikujejo. To bo šlo od srca, ko bo učenec povedal, kaj je sam doživel. Tako bo imel ta pouk trdno podlago: resnično življenje za učence. Poučuj pa tudi na prostem, kolikor ti je pač mogoče v sedanjih razmerah. V sedanji šoli ubijejo pač mnogo pristrčnosti formulirani stavki. Ko so srca najbolj razvneti, ko je zanimanje največje, tedaj pa ponavljajmo formulirani stavek. Čemu bi jim dajal snovi iz knjig, ko jo lahko dobijo in jo bodo vedno dobivali učenci sami iz življenja samega, ako si jih naučil opazovati.

Dal sem učencem nalogo: »Kaj mi v šoli ugaja in kaj mi ne ugaja.« Neki učenec je napisal: »Ugaja mi v šoli, ker tako lepo pripovedujete o živalih; pa jaz rajše doma delam na polju, ker tam vsako stvar tudi vidim, v šoli pa ne. No pa mi tudi v šoli ugaja; ne morem nič reči.« — Nato sem učencem naročil, naj mi vse, kar bodo zunaj posebnega opazili, napišejo na listke in mi prinesejo v šolo. — Samo par zgledov: »Jast sem danes gledau tičko ki je sedela na jajčkah pa se me je taku bala. Dougo sem jo gledau pa je postala lačna pa se je bala iti dol. Kar naenkrat je začivkala in na drugi jablani je začeu pet samček tako lepo de sem ga kar gledau. In takrat je pa ona dol iz gnejzda šla. Jast mislim da je samček zato peu de sem ga gledau in de je ona dol šla in de je nejsem vidu.« — Na drugem listku je napisano: »Učiraj sem vidu kaku si kača kožo slejče. Kar ob kamen se je drgnila in koža je odzadaj ostala kača je pa ven lejzla.« — Na tretjem listku: »Videl sem lastovko, ki je sela na drat (od brzojava!) pa je bila precej mrtva pa nej dol pala.« — In tako dalje. Te listke prečitamo skupaj in se o njih razgovorimo. Ali bi ne nastala iz njih knjiga, ki bi jo z užitkom čital vsak izobraženec? Iz nje bi lahko učitelj zajemal snov in se učil metode.

In spisje!

Tukaj lahko posežeš najbolj globoko v socialno življenje človeka. To bo rodilo ljubezen! Otrok ima zmisel za to; seveda po svoje. Sloj, oblika bo otroška, a v njej bodo korenine, ki bodo pozneje v življenju pognale. Treba je le posaditi. Tovariš mi je pripovedoval to-le: Dal sem šolskim otrokom nalogo: »Kaj vse povzroči alkohol?« Pisali so; a naenkrat začne neka deklica v predzadnji klopi jokati. Grem k njej, pa ji rečem prijazno: »Angela, čemu jočeš?« Za hip me pogleda, pa izpregovori: »Oh, gospod učitelj! Saj pri nas doma je tako hudo, kakor ste vi pripovedovali in kar bom sedaj napisala!« — Vsi otroci so se ozrli nanjo in nastala je tišina; dih usmiljenja je bil razlit po njihovih obrazih. Pomiril sem jo; beseda mi je zastajala... Po šoli sem jo obdržal pri sebi, da sem jo poučil in potolažil. Drugi dan sem prebral v šoli pričo otrok njeno nalogo. Popisala je vse, kako je doma in nazadnje je pristavila: »Tako je pri nas; in vendar, kako imam jaz očeta vseeno rada!«

Koliko notranjosti je zaupala svojemu učitelju — prijatelju! Koliko ljubezni, usmiljenja in koliko vpogleda v bedno življenje je lahko vdahnil

učitelj otrokom s tem dogodkom, če je bil — umetnik! Navadi torej učence, da bodo opazovali življenje ljudi zunaj, da ti bodo znali opisovati dogodke, ki jih bodo doživeli na cesti, v domači hiši, na vasi, v naravi. In v zgodovini? Koliko snovi dobiš lahko tukaj, če si jo prav učil.

Zgodovina uči ljubiti rodno zemljo. Imamo li domačo zgodovino, ki bo zbujala to ljubezen? Imamo jo, le v šolah je je premalo. Majhen je naš narod, zatiran je bil; a slovensko ljudstvo je ostalo zvesto in verno tudi v hudih časih. Ne bodo-li vzljubili otroci domovine, ki je bila v turških časih s Hrvaško vred branik drugih narodov? Ne bodo vzljubili domovine, ki si je kljub tem zaslugam morala iz lastne moči sama pomagati?

Zgodovina uči živeti. Pisali smo nalogo: Kaj se najraje učim in zakaj? Izmed 40 dečkov jih je bilo 30 za zgodovino.

Neki deček je napisal: »Jaz se najraje učim zgodovino zato, da vem, kako so včasih ljudje na svetu živeli, kaj so prav delali in kaj niso prav delali in da vem, komu se je delala krivica, kdo je bil zatiran in da vem, kako morajo sedaj ljudje živeti, da se ne bo delala komu krivica.«

Zopet drugi deček je napisal: »Rad se učim zgodovino, ker ste pripovedovali, da se je kmetom slabo godilo v turških časih in potem ko so se uprli graščakom in ker vem, da bi se jim moralo boljše goditi in sem tako vesel, da se jim boljše godi. — Tako so napisali večinoma tudi drugi učenci.

Domača zgodovina naj bo podlaga in na to zidaj drugo. Cilj ti bodi: Ne učiti ampak z učenci gledati to veliko, preteklo življenje — veselo, srečno in nesrečno; gledati velikanski boj za pravico, gledati kako pravica po velikih žrtvah zmaguje. Gledati preteklo življenje in se tako nehote pripravljati na sedanje. Tak pouk bo prisrčen in bo rodil ljubezen.

Čitanje; naša šolska berila.

Tukaj bi moral govoriti o potrebi novih beril, kjer bi bilo več življenja in več mladinskega duha in manj naukov. Drugi narodi (n. pr. Italijani) so že to naredili. Sploh bi bilo treba (po moji sodbi) večkrat menjavati šolska berila, da bi ne bili učencem vsi berilni sestavki že znani, preden pridejo v šolo, ker so se že vsi bratje in sestre učili iz istega berila. Jaz vem, da sem se silno naveličal nekaterih pesmic iz berila, ker sem jih moral že v zgodnji mladosti poslušati od starejše sestre. Enako neprijetno je tudi za učitelja, ako mora leta in leta obravnavati iste berilne sestavke. Ali bo ohranil zadostno ljubezen in prisrčnost, ki je potrebna pri otrocih? Ali ne bo pal v šablono in postal stroj?

Naj zadostuje to o šolskih predmetih.

. . .

Kaj pa naše občevanje z otroci? Tukaj delamo največje grehe. Poznal sem učitelja, ki je bil baje dober učitelj, ker je imel disciplino. Zunaj pa so se mu učenci daleč naokoli ognili, da ga niso srečali . . .

Katere grehe imamo? Zdi se mi, da sledeče:

1. Ne občujemo z vsemi učenci enako prisrčno.
2. Občujemo z otroki premalo.
3. Občujemo morda z otrokom prijazno v šoli, zunaj ga pa ne pogledamo.
4. Ne znamo občevati z otroki.
5. Ne zanimljemo se zadosti za njihovo življenje, za njihov dom, starše i. dr.

Ne občujemo z vsemi učenci enako prisrčno. To se kaj lahko zgodi; smo pač ljudje tako ustvarjeni, da imamo svoje simpatije. Učenci pa bodo to opazili prej kot ti in ti bodo zamerili. Deček revnih staršev je sedel v tretji klopi. Presedel sem ga v prvo klop k »gosposkemu« dečku. Temu ni bilo po volji, in začel ga je tepsti. Primerno sem ga pokaral ter mu pojasnil, da imam oba enako rad. Po pouku pa je prišel mali deček k meni. Sklonil sem se k njemu pa mi je zašepetal na uho: »Ali imate rejs mene ravno tako radi kot Hrastnikovega, ki imajo štacuno? —« Pobožal sem ga in ko je odšel, se mi je zdelo, da ni še nikoli tako pokonci stopal. Na pragu se je ozrl še enkrat name, nato je pa veselo stekel po vasi. Drugi dan mi je prinesel šmarnic.

Z otroki občujemo premalo. Seveda se človek rad izgovori češ, zadosti je, če se posvetim otroku do pet ur na dan med poukom. Ko pridem iz šole, sem rad prost, da se oddahnem; saj se mi še govoriti ne zljubi več. Res je. Toda ljubezen je požrtvovalna. Če prilika nanese, porabi jo, pa se pokaži, da si vzgojitelj tudi izvun šole. Občevanje zunaj šole ti ne bo toliko v nadlego; včasih morda zadostuje samo lep pogled, prijazen smehljaj — in deca je zadovoljna.

Pravilno pa občuješ z otroki, ako znaš prodreti v njihovo dušo, ako znaš misliti z njimi. Otrok bo to takoj zapazil, ti bo zaupal in te vzljubil.

Marsikdo občuje pač razmerno dovolj prijazno v učilnici, zunaj šole pa je mrtev, trd in — gospod. Ta napaka ni najmanjša. Prostovoljno prijazno občevanje zbuja odkrito ljubav, ne pa v toliki meri šolsko delo in šolska zasilna prijaznost. Otrok to dobro ve in ga bo speklo, če ga zunaj šole prezreš.

Z otroki ne znamo občevati, ker se premalo potrudimo, da bi jih spoznali. Otroka spoznati in presoditi ni lahko. Kakšna je otrokova duša? Kot brst, ki se uprav razvija; nežen je, vse občuti, vse ga rani. Da, tak je otrok; mi ga pa tako radi sodimo po sebi, po drugih, ki so se že davno, davno poslovili od cvetja mladosti. — Ne študiraj otroka samo iz knjig, ampak zraven tega tudi iz življenja samega.

Za življenje otrokovo se premalo zanimljemo, premalo tudi za njegov dom, za njegovo okolišče, za starše, brate, sestre in tako dalje.

Nekega dne grem s svojim tovarišem skoz vas. Nasproti nama priraca majhen fantek v raztrgani obleki; preveliki rokavi so se mu tako čudno opletali okoli, da je

bil skoro smešen. »No, Janez, pojdi sem, boš kaj povedal!« mu zakliče tovariš. Zavesile so se mu radosti oči in moško jo mahne k nama. »No, Janez, kaj pa kaj oče delajo?«

»Na sejem so šli.«

»Zakaj pa nisi šel ti z njimi?«

»Ja, ker sem še premajhen; ko pa bom velik, bom pa šel. Pa saj bo tako kravica moja, ki jo bodo kupili, saj so rekli.«

»Kakšno bi pa najrajše imel?«

»Oh, taka bolj majhna, črna pa bela, pa da bi imela velike roge, kot jih ima Šepčeva.«

»Pa mati so tudi šli na sejem?«

»Naa, mati bodo šli takrat, ko bodo prašiče kupili.«

»Kaj pa delajo?«

»Kuhajo, pa pomivajo, pa pometajo, pa molzejo — —«

»No, ti jim pa pomagaj, ker boš dobil kravico.«

In tako ponosno, tako samozavestno je deček odšel, saj je vse povedal učitelju, kar je imel na srcu. Kako imeniten se mu je zdel njegov dom, ker se je učitelj tako zanimal zanj.

Drug prizor! Srečava zopet dečka. Suknjič očitno ni bil njemu merjen, kajti rokavi so bili izdatno predolgi. —

»Čakaj, ga bom poklical, da se boš malo smejal,« mi reče tovariš.

»No, Pepček, pojdi sem!«

Deček se s strahom približa.

»Kaj pa imaš tako velike rokave; zakaj jih ne daš odrezati?«

Deček pogleda na rokave ter nevoljno zamahne. Še eno šaljivo vprašanje — in deček se spusti v jok. Meni pa je bilo tesno pri srcu in sem rekel:

»Ti bodo že oče drugega kupili, saj imaš še očeta.«

»Imam, imam, pa nimajo krajcarjev, da bi mi kupili.«

In začel je pripovedovati tako živahno o domačih razmerah, da sem ga dolgo časa nehote in z zanimanjem poslušal. In deček je vesel odšel.

Občujmo z otroki prisrčno, modro in previdno. Če že vsakega vselej ne oговорimo z besedo, pa ga oговорimo z očmi s tem, da ga prijazno pogledamo in mu živahno odzdravimo.

* * *

Torej krenimo na označena pota! Žrtvujmo se mladini, da bo nas in sebe in življenje vzljubila in da bomo živeli v njej še takrat, ko bodo naše kosti že prekopavali.

DLG 200

Anica Lebar:

Vzroki slaboumja.

Najvažnejše poglavje v oskrbi slaboumnih je etiologija, t. j. nauk o vzrokih duševne slabosti; kajti iz vzrokov bolezni se spozna bolezen sama. — Strokovnjaki naštevajo trojno vrsto vzrokov: pred rojstvom, med rojstvom in po rojstvu. Najvažnejše je podedovanje. Kraft-Ebing piše: »Dokazano je, da ne prehajajo samo resnične duševne bolezni na potomce, nego tudi druge dolezni, kakor epilepsija, histerija, celo pijanost

in neredno življenje. Ni treba, da bi se pokazale v enakih stopnjah kakor pri prednikih; dovolj je, da možgani vsled slabosti nimajo toliko odpora za močne vnanje vplive.« Podeduje se navadno vse, kar je v zvezi s telesno organizacijo; moralne ali nemoralne lastnosti se ne podedujejo, pač pa dispozicija zanje. V mnogih slučajih se podeduje dispozicija za kako bolezen ali strast, ki se pa vendar vsled trajnih ugodnih vnanjih vplivov ne pojavi.

Med glavne vzroke podedovanja prištevamo: Razne živčne bolezni staršev ali njih prednikov in tudi stranskih sorodnikov; bližnje krvno sorodstvo moža in žene; organska manjvrednost, povzročena po alkoholu, sifiliji ali tuberkulozi. Jasno je, da duševno bolni starši nimajo popolno zdravih otrok. Bližnje sorodstvo staršev deluje samo po podedovanju na otroka; slaba fizična svojstva obeh družin se v toliko višji meri preneso na otroka. Zgodovina kaže nekaj knežjih rodov, ki so stoletja sklepali zakone med sabo. Vsaka generacija je bila slabša; potomci so pešali in končno je rod izumrl. — Mantegazza pripoveduje, da izkazuje statistika od 512 zakonov med bližnjimi sorodniki — 409 zakonov z epileptičnimi, slabotnimi in slaboumnimi otroki. Organska manjvrednost staršev je pogoj za enako manjvrednost njihovih otrok. Organsko slabost staršev pa je iskati v neenakomerni starosti, v ostankih težkih boleznih, v težavnem in izčrpljivem duševnem delu. Otroci iz takih zakonov kažejo veliko vzprejemljivost za razne bolezni in često popolno pasivnost. Čuti so slabo razviti, pazljivost nezadostna, pojmovanje počasno in težavno. V eni taki družini je najti po več slaboumnih.

Najpogostejše pa povzroča slaboumje alkohol, ki je povsod torej tudi tu glavni povzročitelj nesreč. Sloviti otroški zdravnik dr. Demme (Bern), primerja v svojem delu »Über den Einfluß des Alkoholismus auf den kindlichen Organismus« 10 alkoholu vdanih in 10 treznih družin ter izvaja, da ima prvih 10 družin 17.5%, drugih 10 pa 81.9% normalnih otrok.

Bourneville je ob preiskavi 1000 idijotov našel, da je imelo 471 teh siromačkov pijanosti vdane očete, 84 pa matere-alkoholice, 65 pa sploh starše alkoholike, torej skupno 620 slučajev (62%). Dahl (Norveško) dokazuje enako 50 do 60% idijotov, ki imajo pijance za starše. — Dr. Pilcz (Dunaj) pravi v svojem zanimivem predavanju »Alkohol und Entartung«: »Samo enkratna pijanost moža, ki bi bil po pravici užaljen, če bi ga prištevali navadnim pijancem, je vstanu naprtiti nežnemu bitju življensko nesrečo: idijotijo. — Kar si je pijanec sam naložil, nosi sam. Kaj pa so zakrivila ona nedolžna bitja, ki vse življenje nosijo na sebi pečat idijotije, debilnosti, epilepsije? Res, prav za te, najrevnejše izmed revnih, so nemerjene svetopisemske besede: »Greh staršev se maščujejo do tretjega in četrtega rodu.« Navadno je pijanstvo od roda do roda hujše; sreča je le, da navadno v četrti generaciji nastopi nerodovitnost (Sterilität).

Celo povodenj raznih živčnih bolezni pa vlačijo za sabo seksualne zablode. Možganske bolezni in bolezni v hrbtenjači imajo navadno svoj

izvor v njih. Najnevarnejša bolezen pa je sifilija, ker se lahko naleze, razširja in podeduje. Ta bolezen povzroča razne izpremembe v možganih, ki so zopet vzrok manije, melanholije, blaznosti, histerije, epilepsije, gluhosti in slepote.

Tuberkuloza je le vtoliko vzrok slaboumja, ker bolni in slabotni starši preneso to slabost tudi na otroka. Pri tem ni sigurno, da se bolezen pokaže v istem stadiju: dovolj je, če slabotna konstitucija nima potrebne nege in otrok na ta način zaostane.

Ugodno zdravstveno stanje matere, ki je v blagoslovljenem stanju, je brez dvoma prvi pogoj za duševno in telesno zdravje otrokovo. Ne samo telesno ugodno ali neugodno zdravstveno stanje, nego tudi njeno psihično razpoloženje v tem času, vpliva na razvoj deteta. Kot edino znan vzrok slaboumja je v mnogih zapisnikih opazka »mati se je prestrašila«, »mati je bila čez mero žalostna, obupana.« Umevno je, da so fizični vplivi na mater v mnogih slučajih tudi vzrok slaboumja.

V novejšem času je proučeval Legrand du Saulle vpliv skrbi in duševne razdraženosti na živčevno stanje Parižanov za časa obleganja 1870—71. Prišel je do zaključka, da so vsi otroci, ki so v tem času dobili življenje, imeli znake živčnih slabosti. Imenovali so jih sploh »otroci izza obleganja« (Belagerungskinder). Izmed 92 teh otrok, je bilo 64 popolno nenormalnih, ostalih 28 pa slabotnih in nervoznih. (Zeitschrift für Erkenntnis und Behandlung Abnormer 1906.)

Dokazano dejstvo je tudi, da je mnogo nezakonskih otrok zaostalih duševno in telesno. Temu se ni čuditi. Mati živi v tem času v skrbi in žalosti. Koliko prečutih noči, polnih duševne boli in kesanja, ki nanovo rodi bedo v komaj početem življenju.

Po rojstvu je glavni vzrok uspešnega ali neuspešnega, telesnega in duševnega razvoja prehranitev dojenčka. Motenje v prehranitvi je obenem motenje v razvoju. Tu sem spadajo takozvane »Stoffwechselkrankheiten«, ki se razvijejo v želodčne in črevesne bolezni dojenčkov. Dokazano je, da vsled teh bolezni umrje v delavskih krogih $\frac{1}{4}$ otrok že v prvem letu. Ostali dojenčki pa so navadno majhni in slabotni. Umevno je, da pri teh zelo trpe možgani, ki se v dobi dojenja najbolj razvijajo. »British Medical Association«, Swansea 1903 trdi, da so tudi razni hranilni preparati v oskrbi dojenčev vzrok nenormalnega razvoja.

K vsem drugim nesrečam se pogosto pridruži še ena: primešavanje alkohola v umetno hrano dojenčkov. »To da moč«, »to malega uspava«, »je potem tako miren«, to se sliši pogosto in pod to pretvezo vliva mati strup v hrano svojega ljubljencea.

Angleška kostna bolezen (Rhachitis), t. j. prepočasno utrjevanje kosti, ki ima svoj vzrok v nepravilni izmenjavi za to potrebnih snovi, je tudi pogosto vzrok duševnih slabosti. — Dr. Kroemer (Neustadt) pravi: »Rhachitis je med nižjimi sloji v mestu najbolj razširjena otroška bolezen. Četudi je ni smatrati za predpogoj duševni slabosti, vendar se lahko trdi, da je s telesno zaostalostjo rhachitičnih otrok združena dostikrat

tudi duševna zaostalost. Začetki govora in hoje so pri njih zakasneli kar je že itak znamenje nepravilnega duševnega delovanja.»

Dr. Krayatsch (Dunaj) je ugotovil med 433. slučaji idiotije, 69 takih z angleško boleznijo.

Nadalje je prištevati med vzroke duševne zaostalosti vse težke (nalezljive) otroške bolezni (škrlatica, davica, ošpice, oslovski kašelj, tifus, pljučnica, koze, kolera); kajti po izjavi dr. Schlösa se je v več, slučajih neposredno po njih pojavilo slaboumje. Vse te bolezni namreč ovirajo duševni razvoj sploh in starši navadno niti ne računajo z morebitnimi posledicami teh bolezni.

Zelo važne so tudi razne bolezni živčevja sploh, posebno krči (zavest) in božjast (nezavest). Dr. Schlöš je v svoji praksi naletel na mnogo idiotov, ki so trpeli v prvi mladosti vsled božjasti. Pri tem je prenehal duševni razvoj, ali pa so se duševne zmožnosti razvijale zelo počasi. Tudi sv. Vida ples in pretresenje možganov povzroča duševni defekt. Da so vsi fizični vplivi (vdarec, padec) na glavo pogosto vzrok slaboumja, je tudi znano. Tudi vnetje možganov, ako se ne konča s smrtjo, škoduje več ali manj tudi v duševnem razvoju in delovanju.

Vzrok slaboumju, ki se označuje z izrazom »kretinizem«, je, kakor trdijo nekateri — voda, ki vsebuje preveč, ali pa premalo gotovih snovi, ali kakor trdijo drugi, podnebje ali geološke formacije.

Prav pogosto pa deluje več vzrokov in v teh slučajih tudi najboljši psihiater ne more zadeti pravega.

Važen moment v proučevanju vzrokov slaboumja, je socialno stališče. Duševna beda hodi roko v roki s telesno bedo. Če opazujemo pomanjkanje, revščino, bedo, skrb najnižjih slojev, tedaj lahko uvidimo, da potomci teh ne morejo biti močan, krepak rod. Nezadostna hrana, slabo, nezdravo stanovanje, telesna in duševna zanemarjenost, raztrgano družinsko življenje, vse to daje socialni bedi pečat prave krivde za slaboumje.

J. Kramar:

Božji Učenik in nazorni nauk.

Ne da se tajiti, da dosežemo v šoli z nazornim naukom mnogo več uspehov, kakor pa brez njega. Zato si moderni šolniki omišljajo vse možne pripomočke, da bi neuki mladini razbistrili um ter z nazornim naukom razširili obzorje. Moderni učitelj poučuje branje in števljenje nazorno, učenci rišejo že kar po naravi. Kdo pa ne vé, da ima katehet najtežavnejše delo, ker mora razjasnjevati stvarino, ki je nadčutna! Utepati učencem v glavo suhoparne dogmatične definicije, katerih je naš katekizem ves poln, ni več umestno v času splošnega napredka tudi na šolskem polju. Od tega nimajo učenci skoraj nobene koristi za poznejše življenje. Predvsem naj torej katehet skuša, da ves pouk kolikor-

možno ponazoruje, ako hoče doseči zanimanje in obenem trajne uspehe.

Tudi v tem je naš božji Učenik Jezus Kristus najvišji vzor praktičnega učitelja, ki je imel večinoma pred seboj preproste učence. Naj navedem nekaj zgledov! Jezus uči n. pr., da Bog ne gleda na imenitnost stanu, ampak edino le na vero in ljubezen. Toda poprej pa še ozdravi stotnikovega hlapca; in še le z ozirom na poplačano zapupanje nevernikovo uči: »Povem vam pa, da jih bo prišlo veliko od vzhoda in zahoda in bodo sedeli pri mizi z Abrahamom, Izakom in Jakobom v nebeškem kraljestvu; otroci kraljestva pa bodo pahnjeni v vnanjo temo.« (Mat. 8, 11. 12.) Mnogo jasnejše in vplivnejše je to žuganje Gospodovo v zvezi s prej dovršenim ozdravljenjem hlapčevim, kakor pa bi bilo brez njega. Mrtvoudnemu pravi: »Zaupaj, sin, odpuščeni so ti tvoji grehi.« Pa resničnost in moč svoje besede ponazori hkrati, ko pravi bolniku: »Vstani, vzemi svojo posteljo in pojdi na svoj dom.« (Mat. 9, 2. 6.) Na prvo čudežno pomnoženje kruha naveže svojo obljubo, ki je z njo obetal nebeški kruh: »Kruh, ki ga bom jaz dal, je moje meso za življenje sveta.« (Jan. 6, 52.) Lazarjevi sestri Marti govori: »Jaz sem vstajenje in življenje,« in takoj na to obudi Lazarja v življenje. (Jan. 11, 25.)

Ko je Jezus hodil ob galilejskem morju, je videl dva brata Simona in Andreja metati mrežo v morje; bila sta namreč ribiča. Reče jima: »Hodita za menoj in vaju bom storil ribiča ljudi.« (Mat. 4, 18. 19.) Kako nedoumljivo lepo in premišljeno je božji Učenik napeljal preprosta ribiča k spoznanju njunega prihodnjega poklica.

Tudi še druga čudežna dela je rabil nebeški Učitelj kot nazorna sredstva. Ko je apostolom podelil Sv. Duha, je vanje dihnul, da je s tem predočil nadnaravno dejanje. Zadnje dni pred svojim trpljenjem je govoril ljudstvu: »Še malo časa je luč pri vas. Hodite, dokler imate luč, da vas ne obide tema; kdor hodi v temi, ne vé, kam gre. Dokler imate luč, verujte v luč, da boste otroci luči.« (Jan. 12, 35. 36.) Ko je bil Jezus to izgovoril, je šel ter se jim je skril, da jim je tako ponazoril to, kar je poprej govoril.

Prav tako je Jezus porabil tudi delovanje drugih oseb, in še celo vidne predmete za nazorila. Ko je videl dar uboge vdove, je poklical k sebi apostole ter jim je dejal: »Resnično, vam povem, da ta uboga vdova je več vrgla v pušico, kakor vsi, ki so metali vanjo.« (Mark. 12, 43.) Mesto da bi bil rekel apostolom: Tempelj bo popolnoma razdejan, je dejal: »Ali vidite vse to? Resnično, vam povem, da ne bo puščen kamen na kamenu, ki bi ne bil razvaljen.« (Mat. 24, 2.)

Nebeški Učitelj uči tako poljudno, da ga more razumeti vsak, tudi najpreprostejši poslušalec. On rabi poleg drugih nazoril tudi konkretne izraze za posamezne resnice sv. vere. Jezus ne pravi: Kakor Bog skrbi tudi za najmanjše stvari, tako bo skrbel tudi za vas, temveč rabi primer: »Ali se ne prodasta dva vrabca za en vinar? In le eden izmed

njih ne bo padel na zemljo brez vašega Očeta. Vaši lasje na glavi so vsi seštet. Nikar se torej ne bojte; boljši ko veliko vrabcev ste vi.« (Mat. 10, 29—31.) Mesto da bi bil pripomnil: Vojskujte se zoper izkušnje z vso silo, se izrazi mnogo konkretnije ter odločneje: »Ako te pohujša tvoje desno oko, izderi ga in vrzi ga od sebe . . . in ako te pohujša tvoja desna roka, odsekaj jo in vrzi jo od sebe . . .« (Mat. 5, 29. 30.) Apostolom ne pravi, naj gredo učit v popolni revščini, ampak pravi: »Ne imejte ne zlata, ne srebra, ne denarjev v svojih pasovih, ne torbe na potu, tudi ne dveh sukenj, ne črevljev, ne palice . . .« (Mat. 10, 9. 10.) Ko je opozarjal svoje učence na to, da se naj ne maščujejo nad svojim sovražnikom, da naj ne povračujejo hudega s hudim, pravi: »Če te kdo udari po tvojem desnem licu, podaj mu še ono. In kdor se hoče s teboj pravdati in vzeti tvojo suknjo, pusti mu še plašč. In kdor te prisili eno miljo daleč, pojdi dve ž njim.« (Mat. 5, 39. 40. 41.)

Božji Učenik je podal tudi gotove obrazce in znake, da so si učenci kako stvar laglje zapomnili: »Vi tako-le molite: Oče naš . . .« (Mat. 6, 9.) — »Ko storite vse, kar je vam zapovedano, recite: Nepridni hlapci smo, storili smo, kar smo bili dolžni storiti.« (Luka 17, 10.) — »Po njih sadu jih bote spoznali.« (Mat. 7, 16.)

Neskončno modri Učenik uči, kakor smo se prepričali, vedno tako, da vodi svoje poslušalce od posameznega k splošnemu, od konkretnega k abstraktnemu, od čutnega k nadčutnemu. Ravnal se je torej popolnoma po psiholoških pravilih, kar je za novejšo pedagogiko tem zanimiveje. Naš Gospod je torej učil predvsem poljudno, popularno. On je po vsej pravici največji vzor praktičnega učitelja. Prilagoditi se je znal vsakemu poslušalcu. — Kolikor bliže je torej katehet učni metodi Gospodovi, toliko bolj je praktičen ter bo dosegel tem lepše uspehe. V ta namen pa se je treba priporočati Sv. Duhu za razsvetljenje ter se skrbno pripravljati za vsako učno uro. Gojiti moramo tudi hospitiranje. Pri nas na Kranjskem je to lahko, ker imamo duhovniki mesečne pokrajinske shode. Na teh shodih naj bi se katehetje prosto in neprisiljeno med seboj pogovorili; na podlagi kateheze, ki bi jo imeli razni, ne samo najboljši katehetje menjavaje se po posameznih šolah, bi obdelali marsikatero katehetsko, pedagoško in metodično vprašanje.

Marica Bulc:

Odpri srce — odpri roke . . .

Tolikrat navajajo danes ta krasni rek Gregorčičeve pesmi. Ali naj ga pozabimo mi, ki so nam izročena ona nežna bitja, katerim je predvsem treba odpreti srce!?

Odrpimo srca in sprejmimo vanje vse te mlade »kebrce«, ki jim je tako treba prisrčnega sprejema osobito sedaj v začetku šolskega leta, ko so se prvič ločili od mame in stopili v novo življenje.

Tako so drobni pa boječi; koliko ljubezni in pravega sočutja bo treba, preden jih bomo navadili, da se bodo znali prilagoditi novemu delokrogu, novemu prostoru ter vsaj nekoliko zbrati misli in jih koncentrirati na pouk. Otrokom moramo v učilnici namestiti materino ljubezen, zato pa jih sprejmimo z odprtim srcem, z odprtimi rokami!

Predlanskim je bilo, ko je vstopila naša mala Pavla prvič v šolo. Še ni bila stara šest let, pa so jo že silili v šolo. Vsa nežna in drobna je bila; punčike so bile njeno veselje, vsa je bila pri njih — v varnem kotičku domačega stanovanja. Ko smo jo prvič vprašali, ali bi šla v šolo, je takoj odgovorila odločno: »Ne, v šolo ne bom šla!« Prišel je prvi šolski dan in mama je oblekla Pavlo v nedeljsko oblekco.

»Kam pojdeva, mama?«

»V šolo!« — »Ali greste vi tudi z menoj?« — »No da, tudi jaz grem.«

»Dobro,« je pomislila Pavlica, »če gredo tudi mama, zakaj ne bi šla.«

Prideta do šolskih vrat; mama odpre, Pavlica pa zvedavo in malo plaho pogleda v razred. O, strah, vso polno otrok je notri, samih nepoznanih. Samo Pleterškove Marico pozna, pa ta jo je vedno tepla, kadar se je prišla k njej igrati. Z obema rokama se oprime Pavlica vrat pa zastoče v vsej bolesti drobnega srca: »Mama, domu!«

Takole se godi skoro vsakemu prvenčku, ki zastavi prvič korak v šolo. Mnogo zanimivih prizorov nam nudijo prvi šolski dnevi: Zoranov Tonček je prikorakal počasi do šolskih vrat. Še nikoli ni hodil po stopnicah; na vsaki je postal ter potegnil nogo za seboj. Sam je prišel, nikdo ga ni pospremil. Pred vrati obstane in zre zdaj na množico otrok zdaj na gospodično.

»Kako ti je ime, mali?«

»Tonček sem!« O, to mu je odleglo, ko vidi, da je gospodična tako prijazna; dobro se mu je zdelo, da ga je vprašala po imenu.

»Le noter pojdi, Tonček; katerega poznaš? Poglej jih! Pri Bučarjevem Jožetu bi sedel, kaj ne?«

Tako prihajajo polagoma vsi, nič ne govore, samo njih očesca strme prestrašeno, češ, kaj bo. Od klopi do klopi hodim, govorim s slehernim; nekateri bolj odločni in pogumni povedo radi kaj o domu, drugi molče in ustne se jim krive na jok.

Ali so prijetni ti prvi šolski dnevi? Da, in ne. Truda in dobre volje je res treba, preden pripravimo ta drobiž vsaj do tega, da se navadi na disciplino; a tudi duševnega užitka ne manjka med to nedolžno družbico, ki se te oklepa z ljubeznijo, vdanostjo, odkritim srcem in iskrenostjo. Da se čutiš srečno, srečnega med to dróbnico, ti je samo eno potrebno: Prav tak, kakršni so otroci sami, moraš postati, sicer ti bodo ostala zaprta za vselej njih drobna srčeca, in ti ne boš čutil zadovoljnosti med njimi.

Koliko je med njimi siromačkov, ki niso bili nikdar negovani, od nikogar ljubljani. Tem ljubezniveje je treba občevati s takimi, ker so nezaupni in boječi, dostikrat trmastí in razdražljivi.

Pri tej priliki se mi zdi umestna ta-le opazka: Ni lepo, če učitelj oponaša svoje učence, četudi v dobri misli, da jih bo odvadil kake napake. Taki prizori zbudijo sicer mnogo veselosti med drugimi, obenem pa pripomorejo, da dotičnim nagajajo še součenci, kar reveža še huje boli, nikar da bi ga potolažilo.

So tudi tu izjeme, a izjema potrjuje le pravilo.

Tako je prihajal lani Francek v šolo in se je jokalo vse dni. Bržkone se mu je tožilo po mami.

Tolažili smo ga vsakovrstno, pa Francek je le jokalo. Naposled sem narisala na tablo možica, ki se je držal tudi na jok in vsi smo rekli, da je tak Francek, ko se cmeri. Koliko prisrčnega smeha je bilo hkrati pri malih nagajivčkah, ki imajo v istem košku smeh in jok. Še Francek je pogledal skozi prste na tablo, kakšen da je in mu je celo šlo na smeh.

No, brž je nastal na tabli drugačen možic, ki se je smejal na vsa usta — in tak je bil potem naš Francek.

Tako človek poizkuša na vse mogoče načine; dobe se pomočki, ki so poceni in se obnesejo včasih neverjetno. Otrokom pa se kar vnamejo srčeca, lepša se jim zazdi šolska soba, bolj se jim priljubi učiteljica.

Tudi modrijane imamo že v prvem šolskem letu. Tam v predzadnji klopi samuje Viktor; nepremično sedi in zre nekam na zid tja, kjer ščebetajo kokoši in brskajo piščeta, seveda samo na sliki.

Gospod župnik ga ogovarja posebno rad. »Viktor, ali ti pozdravljaš, če koga srečaš?« — »Pozdravljam,« se odreže nakratko Viktor.

»Koga pa pozdraviš na primer?«

»Kakšnega berača.« — »O, ali še koga drugega?« — »Kakšno staro žensko.« — »Ali mlade ne?«

»Ne!« — »Zakaj pa ne?«

»Zato, ker je mlada!«

Na, kje si je pridobil vendar Viktor toliko špartanske vpljudnosti! Kdo ve, morda se je rodila v njegovi brihtni glavici.

Takile so naši šolarji, ko stopajo šele prvo leto po poti učenosti. Dosti truda je z njimi, ali poplačan je vsaj pri nekaterih, če ne pri vseh. Saj so tako hvaležni za lepo besedo; dobro čutijo, da ima učiteljica srce zanje, zato jo tudi ljubijo. Radi prihajajo v šolo in izkušajo ustreči s tem, da se pridno uče. Te zavesti pač nimajo, da bo to, kar se uče, obrodilo njim samim mnogoteran sad.

Katehetski vestnik

Katehetsko gibanje.

Glavno zborovanje »Društva slovenskih katehetov«.

Z letošnjim občnim zborom smo pričeli v katehetskem društvu že osmo poslovno leto. Kanonik A Kržič je ob tej priliki kratko naštel, kaj se je v društvu tekom zadnjega leta storilo, kaj potom društva doseglo. Omenja zlasti veselo dejstvo, da se je po tolikih letih vendarle posrečilo urediti skupno nedeljsko službo božjo za mladino ljudskih šol v Ljubljani. — Lepo je uspela tudi mladinska pobožnost za uspeh in zmago našim bojevnikom. — Osobito pa poudarja velik pomen naše zveze in sodelovanja s katoliško organizacijo slovenskega učiteljstva: »Slomškovo zvezo«. Ta prekornostna in prepotrebna skupnost je vsem že mnogo koristila v gnotnem in moralnem oziru. Dalje izraža predsednik upanje in željo, naj bi se društvo uprav radi tega udomačilo in utrdilo med gg. tovariši po deželi.

Poročilo tajnika A. Čadeža:

Pravila našega društva zahtevajo, da moramo imeti vsako leto — torej tudi v vojskinem času — takozvani občni zbor. V resnici naš zbor ni »občni«, ker se po udeležbi skoraj nič ne loči od naših rednih sestankov; skladno z nemškim izrazom »Hauptversammlung« bi se bolje imenoval »glavno zborovanje«. — Od tajnika pričakujejo ob takih prilikah obširnega in podrobnega obvestila o društvenem delovanju in razvoju; razodeti bi menda moral tudi tajne stvari, če — z ozirom na značilni naslov — ni bolj poklican, da jih zataji. Toda tajnosti pri nas ni. Kar se je v društvu zgodilo, je vsem bolj ali manj znano.

Ali se nam je s čim hvaliti? Pohvalno je vsekako, da smo redni s svojimi mesečnimi sestanki; prostor, ki se v njem zbiramo, ni brezploden parlatorij. — Kar je pomanjkljivega, smo že večkrat izkušali izboljšati, a brez posebnega uspeha. Nedostatnost je namreč v

tem, da se večina vnanjih članov ne udeležuje naših konferenc, ker se jih po večem udeleževati ne more. Vzroki so znani in opravičljivi: oddaljenost, vsestranska zaposlenost; tudi čas sestankov za vnanje ni priličen. Ob prav dobri volji bi se seveda tudi za naše sestanke moglo dobiti malo več interesa. Izgovor »Katehetsko društvo je zgolj za katehete exoffo«, smo že večkrat ovrgli in zavrgli. Hvalevredno je, da veliko vnanjih članov prav redno plačuje letno članarino, dasi drugače nimajo stika z društvom. Mislijo si pač: »Duhovsko društvo je, naj pokažemo še mi dobro voljo.«

Da je najti tu in tam zelo malo ali pa celo nič zanimanja za katehetsko gibanje, da je veliko naših tovarišev po deželi, ki katehetske in katoliške učiteljske organizacije niti toliko ne podpirajo, da bi naročili naše skupno glasilo »Slovenski Učitelj«, to je pa nekaj, kar ne zasluži pohvale. Res je, da tajnik in mi vsi nismo poklicani, da bi koga sodili ter mu izrekli priznanje ali nepriznanje; ali o priliki glavnega zborovanja delamo nekako bilanco o uspehih in neuspehih, pa nas neprijetno dirne, če se nekateri gospodje, ki so znani kot splošno delavni ali pa celo odlični duhovniki, za nas in za naš list nič ne zmejnijo, dasi so obenem tudi katehetje ali pa celo nadzorniki katehetov.

Ako list »Slovenski Učitelj« ne ustreza vsestransko, bomo tožili gospode, ki so zmožnejši od urednika, pa kljub temu puste, da se ubija in muči slabejša moč. Tudi takozvane »častne« službe v društvo radi prepustimo drugim, ki bi utegnili kaj več storiti in doseči.

Iz podrobnih agend sledeče:

Sestankov smo imeli od zadnjega glavnega zborovanja deset. (Število vseh sestankov od početka 61.) — Društvo je založilo »Kratko razlago božjih zapovedi« v III. natisu. — Knjižice »Podrobni načrt« za poučevanje krščanskega nauka na ljudskih

šolah — je v zalogi še čez 800 izvodov. — Društvo je oskrbelo natis knjižice »Kateheze za prvence« v 1200 izvodih. Tiskarski stroški so znašali 350 K. Prodalo se je doslej do 700 izvodov.

»Društvo slovenskih katehetov« šteje po novem zapisniku 18 ustanovnikov in 217 rednih članov, ki vsaj deloma plačujejo članarino. Popolnoma nerednih in neplačujočih nismo več sprejeli v zapisnik. Od zadnjega občnega zbora se je priglasilo za sprejem 21 katehetov. Med štajersko duhovščino ima društvo 16 članov. — V minulem poslovnem letu so umrli člani: kanonik T. Kajdiž, župnik J. Karlin, administrator I. Mrak, župnik I. Plahutnik.

Poročilo blagajnika prof. Mlakarja se je sprejelo z odobravanjem. Računski zaključek za leto 1913 sta pregledala in našla v redu gg. E. Legat in J. Petrič.

Pri točki »Slučajnosti« se je oglašil kanonik Ign. Nadrah naglašajoč, da nam je treba zopet takih zborovanj, kakršno je bilo pred leti v Marijanišču v Ljubljani. Takrat je bilo navzočih okrog 200 udeležencev naše škofije; za katehezo se je takrat začelo novo zanimanje, ki se pa je pozneje zopet poglobilo, ko se je sprožila misel za skupna zborovanja slovenskih in hrvatskih katehetov.

Tajnik A. Čadež pozdravlja nasvet, da je treba prilično prirediti v Ljubljani zopet katehetski shod v večjem obsegu. Glede skupnega delovanja s hrvatskim katehetskim društvom pa sodi, da ta vzajemnost nikakor ni in ne more biti na kvar katehetskemu napredku; krivda je le v tem, da se skupnih katehetskih tečajev, ki se vrše na raznih krajih, udeležuje le pičlo število naših katehetov. Kdor je pa bil navzoč pri katerikoli prireditvi, je brez dvoma za svojo stroko marsikaj pridobil, če drugega ne, vsaj navdušenje za katehetsko delo se mu je nanovo porodilo. (Pripomniti treba, da smo hoteli že lani sklicati v Ljubljani večje katehetsko zborovanje, ki se je pa moralo radi katoliškega shoda in drugih slovesnosti odložiti. Letos smo se

bili odzvali vabilu istrskih katehetov, k letu pa menda ne bo nobene ovire, da ne bi mogli uresničiti te misli, če se bo le bojno vrvenje pravočasno poglobilo.)

* * *

Razprava o novi izdaji Strojave »Liturgike«. Po kratkem uvodu je avtor sam omenjal, da katehetje, ki so v zadevi »Liturgike« pismeno ali ustmeno posredovali, predvsem žele šoli primerne, jasne in dobre razlage sv. maše; zato se je o tej nelahki zadevi razvila takoj zanimiva debata. Vprašanje »Ali naj se formular maše privzame v knjigo, ali pa naj si katehet pomaga z molitvenikom?« se je razrešilo tako, da se XII. vzorec liturgične maše iz molitvenika »Večno življenje« (Na čast sv. Reš. Telesu) uvrsti med razlago, in sicer z drobnim tiskom. — Kanonik Nadrah je potem naštel več manjših nepopolnosti, ki jih je opazil v sedanjí izdaji. Posvetovanje bomo nadaljevali tudi še pri prihodnji seji.

* * *

Darilo slovenskim vojakom. Prof. Mlakar je predlagal, naj daruje društvo primerno vsoto v vojne namene. Sklenilo se je soglasno, da se razdeli 100 K trem ljubljanskim dekliškim šolam (šentjakovski, uršulinski in lichtenturnični) za nakup volne, ki jo bodo učenke porabile pri izdelovanju zimskih pletenin slovenskim vojakom.

Imenovan je za namestnega kateheta na škofijski gimnaziji v Št. Vidu ondodni prefekt g. Jernej Pavlin.

Uspesobljenostni izpit za poučevanje veronauka na srednjih šolah (s slovenskim in nemškim jezikom) je napravil dne 9. oktobra pred škofijsko komisijo v Ljubljani č. g. P. Regalat Čebulj, katehet nemške dekliške osemrazrednice v Ljubljani.

Katehetske beležke.

Prikupil se boš v šoli, ako veliš pred ali po pouku svojim učencem: »Zdaj pa hočemo moliti za vaše očete in brate, ki so v vojski.« Pri drugi priliki pridene prošnjo za domovino in cesarja; pozneje móli z njimi za padle vojake itd. Sploh je svetovati, da vselej pred ali po pouku,

ko se otroci pripravijo za molitev, pristiš kak poseben namen ali pa dostaviš kratko molitvico v namen, ki je po okoliščinah najbolj nujen in času primeren. Na ta način si boš veliko lažje in hitreje ogledil pot do otroških src.

»**Opravil šolsko spoved...**« V Ljubljani zahtevajo katehetje ljudskih šol dokazilo opravljene spovedi, kadar je obljubljena »šolska spoved«. Nekateri katehetje dajo posebej natisniti taka dokazila, ki jih razdele med spovednike; drugi si jih preskrbe v »Bukvarni«. Eni listki imajo latinsko besedilo, drugi slovensko — s posebnim svetopisemskim rekom. Kaj je bolj primerno, o tem se ne izplača razpravljati. Neprimeren se mi pa zdi na listkih izraz »š o l s k a spoved«. Res je, da nekateri tako govorijo, da sami rečejo otrokom: »Imeli boste šolsko spoved.« Toda to označenje naj bi se več ne rabilo in tudi ne pisalo; saj spoved ni š o l s k a. Mestnemu otroku pride morda pri tem na misel češ, zdaj, ko sem še šolski otrok, imamo spoved, potem ko dorastem, bom pa prost. Označba »š o l s k a« naj se torej izpušča na listkih in v govorjenju.

Zgledi.

Nasledki sedanje svetovne vojske se bodo poznali še pozno v bodočih rodovih. Kdo more presoditi in popisati morje gorjā, ki je nerazdružno spojeno z vsako, kaj šele s sedanjo ogromno vojsko! A gorjā to se nekoliko omili, če se ozremo tudi na razne svetle točke bojnege viharja in na vsakovrstne koristne posledice, ki se že kažejo in se bodo pojavile v pravi luči šele pozneje. — Koliko krasnih zgledov požrtvovalne ljubezni do bližnjega, koliko čudovitih slučajev iz bojnege meteža so že objavili časopisi! Brez dvoma pa smo doslej šele malo izvedeli; kajti marsikaj čudovitega bo proniknilo na dan šele po končni zmagi. — Ker katehetom zgledov nikdar ne preostaja, naj objavimo tudi v »Slov. Učitelju« nekaj lepih in resničnih dogodkov — dasi že drugod objavljenih — iz bojišča.

Slovenski vojak in — svetinja Matere božje. Znani so nam zgledi, da so bili v mnogih bitkah nekateri vojaki de-

ležni posebnega Marijinega varstva. Tako se je pripetil poseben »slučaj« — če ga po moderno imenujemo — tudi slovenskemu vojaku Mihaelu Šemerl iz Predgriča, občina Črni vrh nad Idrijo. Omenjeni je bil v Galiciji zadet od dveh ruskih krogel v prsa. Na prsih mu je ena krogla prebila svetinjo Matere božje in pri tem izgubila toliko moči, da ni bila smrtna. Čez nekaj tednov se je mogel vrniti iz bolnišnice v Gradcu domov. Rane bodo za poznejše življenje ostale brez posledic.

Priprava na naskok. Dopisniku lista »Sendbote des göttl. Herzens Jesu« je pripovedoval neki rezervni nadporočnik, ki se je ranjen vrnil iz vojske, to-le: »Peta kompanija II. bataljona bavarskega infant. polka je z velikim naporom dospela na vrh strmega hriba, da bi se prvič spoprijela s sovražnikom. Stotnik odredi kratek odmor v gozdiču ter opozori moštvo: »Še četrte ure, potem smo v ognju s sovražnimi četami. Pripravite se in ravnajte se po tem!« Vsi vojaki potegnejo molitvene knjižice ali pa molke iz žepov ter opravijo kratko molitev. Tihi mir je zavladal med njimi. Moštvo in častniki so se »pripravili«. Bilo je tako lepo, da me je prevzelo. Nato pa smo se spustili po hribu nizdoli nad sovražnika, ki smo ga vrgli.«

V istem listu beremo sledeče ganljivo pismo nemškega vojaka, ki je pa umrl junaške smrti po boju pri Lüttichu:

Nočno obhajilo vojaka. »Malo dni po mobilizaciji smo stali pred Lüttichom. Imel sem nočno stražo ter stal na samotnem kraju. Opazim, da se bliža neka temna postava. Nastavim puško ter zakličem: »Stoj! Kdo tu?« Postava obstoji. »Gaslo?« Odgovor je bil pravilen. »Dovoljeno naprej.« Tuja oseba pride k meni — bil je duhovnik! »Ali ste katoličan?« me vpraša. — »Da, sem.« — »Ali hočete prejeti sv. obhajilo?« — »Z veseljem! Pa kdaj?« — »Tako zdaj.« — Spoved je bila kratka. Uprav na dan vojne napovedi — moške v apostolatu smo imeli pobožnost presv. Srca Jezusovega — sem bil pri sv. obhajilu. Zdaj sem pa še enkrat prejel sv. obhajilo. In prav je bilo. Čez nekaj ur nato smo že

stali v hudem ognju. Spomin na nočno sv. obhajilo me je izredno osrčeval. Ranjen od sovražne krogle sem se zgrudil. Kako dobro je bilo, da sem bil malo poprej obhajan!«

Rešilna knjižica. Gabriel Weiss, deželnoobrambovec iz vasi Verebely na se-

vernem Ogrskem, je bil v ognju pri Ljublinu. Bil je zadet od krogle ter bi bil gotovo padel, če ne bi bil imel v jopiču molitvene knjižice, ki mu jo je ob slovesu dala njegova skrbna žena. Moč krogle se je ob udarcu na knjižico strla — in to je Weissa rešilo.

Učiteljski vestnik

Slovenski učitelji, ranjeni na bojišču. Poleg že zadnjih naštetih so bili še ranjeni gg.: Henrik Šel, nadučitelj v Zrečah pri Konjicah in poročnik v r.; Rudolf Gregorič, učitelj v Trstu; Hugon Stark, učitelj na deželni gluhomemnici v Gradcu in poročnik v r.; na roki in nogi je bil ranjen v Galiciji Anton Berce, šolski voditelj iz Črnotič v Istri; Adolf Vizjak, učitelj na Ljubečni pri Celju je bil na srbskem bojišču težko ranjen; v Galiciji je 19. oktobra dobil težko rano na levici učitelj Franc Belin iz Soče pri Bovcu; pred trdnjavo Antwerpen je bil zadet od šrapnela v nogo Ludovik Mikolič, učitelj v Črnomlju. Dne 6. nov. je prišel iz bojišča v Ljubljano Aleks. Jeločnik, učitelj v Št. Vidu nad Ljubljano. Ranjeno ima levo roko. (Dalje na ovitku.)

Padli so na bojišču: Sebastijan Krotky, učitelj v Poljčanah na Štajerskem. Odlikoval se je dne 8. septembra v boju pri vasi Rača na Srbskem, naslednji dan ga je zalotila smrt v valovih deroče Drine. — Vsled ran, dobljenih na severnem bojišču, je umrl Herman Rudež, voditelj ljudske šole v Dekanih v Istri. — V Galiciji je bil smrtno zadet od krogle dr. Edvard Dolinšek, c. kr. profesor slovenske državne gimnazije v Gorici; Fr. Gradišnik, učitelj v Št. Lovrencu pod Prežinom, je bil na južnem bojišču; o njem ni več nobene obvestila. — Morilki koleri je podlegel črnovojnik Herman Rudež, nadučitelj v Dekanih (Istra).

V ruskem ujetništvu se nahaja: Ranjenec Jožef Toroš, učitelj v Črničah na Goriškem in poročnik v rezervi. Svoji soprogi je pisal, da se mu ne godi slabo, da so Rusi z ujetniki ljubeznivi

in jim vsako željo izpolnijo. Gosp. A. Zdolšek, strokovni učitelj, je pisal iz Saratova ob Volgi; Andrej Visočnik, učitelj na Remšniku (Štaj.).

Pozdrav z bojišča. C. kr. okr. šolski nadzornik Iv. Štrukelj je poslal uredništvu pismence (ddto 25. okt.) sledeče vsebine: »Velec. g. urednik! Čujem, da se gg. tovariši zanimljejo za mojo usodo. Hvala jim! Sporočam jim tem potom še zdrav — kakor tudi Vam g. urednik in vsem duhovskim prijateljem — srčne pozdrave z bojišča. Če bi mi hotel kdo sporočiti kako novico, bi me močno veselilo. Naslov: Iv. Štrukelj, Stabscompagnie 17, Feldpost 73.«

Uredništvo se priporoča za pisma in obvestila o naših učiteljih-vojakih.

Značajnemu korenjaku v spomin. Dne 14. oktobra je umrl v Oseku na Goriškem g. Jožef Frankè, nadučitelj v p. Rojen je bil v Poljanah nad Škofjo Loko leta 1846. Kot učitelj se je posvetil s celim srcem šoli in vzgoji mladine. Služboval je na raznih krajih po Dolenjskem, slednjič pa v Šempetru pri Novem mestu nad 20 let. Vztrajal je v poučevanju mladine 42 let ter bil tudi odlikovan s častno svetinjo. Pokojni je bil izboren sadjerejec; bil je kot tak večkrat pohvaljen in tudi obdarovan za lepo urejene šolske vrtove. Vse življenje je bil odličen pristaš S. L. S.; kjerkoli je služboval, povsod je bil spoštovan in priljubljen ter je živel v najlepši harmoniji z duhovščino. Kot član »Slomškove zveze« je bil še sedaj, ko je užival zasluženo pokojnino, naročen na list »Slovenski Učitelj«, dasi bi ga bil lahko dobival pri svojem sinu, župniku Frančišku, ki je pri njem v Oseku preživel pokojninska leta. Tudi v Oseku in oko-

lici si je s svojim prijaznim nastopom takoj pridobil spoštovanje in ugled. Kljub pičli plači je vse svoje otroke skrbno izšolal, da so prišli do ugodne samostojnosti. — Pogreb je vodil sošolec župnik šempaski č. g. Blazij Grča ob asistenci sedmero duhovnikov. Navzoči so bili: občinsko starejšinstvo, Orli, šolska mladina, domače in sosedno učiteljstvo in ogromno ljudstva. — Sin, nadučitelj Ivan, je na severnem bojišču, in najbrže še ni mogel zvedeti, da mu je oče legel med tem v hladni grob. — Počivaj v miru!

Na slovenski dekliški trgovski šoli v Ljubljani je imenovana kot učiteljica gdčna. Mar. Cundrč, ki je nedavno s prav dobrim uspehom napravila izpit za meščanske šole; lanj pa si je bila izprosila dopust, da je nadaljevala študije na dunajski trgovski akademiji. Dovršila je letnik z odliko. Trgovski šoli je le častitati, da si je zagotovila z imenovanjem gdčne. Cundrčeve tako izborna moč; šentjakovski šoli, kjer je bila doslej prideljena, pa želimo enakovredne naslednice.

Izpremembe v učiteljskih službah. C. kr. dež. šol. svet je v seji dne 13. oktobra premestil nadučitelja Karla Pikl v Suhorju v Vrbovo pri Ilirski Bistrici. — Gdčni. Jerici Zemljan, učiteljici na Viču, je dovoljen dopust; namestuje jo gdčna. Julijana Toplikar.

V vojno službo je bilo poklicanih 90 kranjskih učiteljev, nadučiteljev in dva nadzornika. — Srednje šole na Kranjskem so poslale na bojišče 45 suplentov in profesorjev.

Nagrade iz premoženja nekdanjega društva za vzorno ureditev šolarskih vrtov so dobili gg.: Bergant Josip, nadučitelj v Turjaku; Lunaček Aleksander, nadučitelj v Št. Ruprtu; Rojina Franc, nadučitelj v Šmartnem pri Kranju; Čepon Janko, učitelj v Mostah; Jočič Peter, nadučitelj na Dobravi pri Kropi; U. Konjar, nadučitelj v Motniku.

Ljubljanski dekliški licej in z njim združena vadnica bo odslej pod skupnim vodstvom prof. in ravnatelja Macherja, ki je dobil za to dovoljenje naučnega ministra. Gojenke imajo sedaj pouk v »Narodnem domu«.

Potrjen zakon. Avstrijski cesar je 6. avgusta 1914 potrdil in odobril v hrvatskem saboru sklenjeno postavbo o ureditvi plač učiteljskega osebja javnih ljudskih in ženskih strokovnih šol v kraljevini Hrvatski in Slavoniji.

To nekaj šteje. Češki listi sporočajo, da je bilo po vsem Češkem poklicanih v vojsko 4372 učiteljev, in sicer 2615 češke, 1757 pa nemške narodnosti.

Osem šolskih zavodov v enem poslopju. V Ljubljani so se šole redno in o pravem času začele, dasi si je šolska oblast morala pomagati na ta način, da je naselila po posameznih šolah, ki niso bile oddane vojaštvu ali ranjencem, po dva šolska zavoda. Šolski pouk je bil za nekatere zavode vsak dan — tudi ob četrtkih — samo dopoldne od 8. do 12.; za druge od 1. do 5., oziroma od 2. do 6. Koncem oktobra je bilo treba izprazniti še nekatera šolska poslopja. Toda tudi mladini naj se ohrani in dá kolikor največ možno. Pouk se je uredil tako, da pridejo do malega vse javne šole na vrsto, in sicer vsak zavod tri popoldneve. Izbrali so moderno urejeno, največjo šolsko stavbo pri Sv. Jakobu, ki ima centralno kurjavo, vodovod, električno in plinovo razsvetljavo ter je še precej v sredini mesta. Pouk se je moral omejiti in skrajšati tako, da so se zaenkrat izključili vsi stranski in manj važni predmeti. Na zavodu so bile habilitirane domača dekliška osemrazrednica, šestrazredni dekliški licej z vadnico, nemška deška šola (s posebnim vhom); tem šolam so dali ponedeljke, srede in petke. Štiri javne deške šole so imele pouk v torek, četrtek in soboto. S to uredbo se je doseglo toliko, da otroci niso brez pouka, da so vsaj deloma pod nadzorstvom in da se ohrani skupna nedeljska služba božja. Dne 9. novembra so pa tudi poslopje šentjakobske šole adaptirali za vojaško bolnišnico. Učenke slovenske dekliške osemrazrednice je sprejelo vodstvo lichtenturničnega zavoda pod streho, kjer imajo pouk menjaje se z domačo dekliško osemrazredno šolo. Za druge ljudske šole so deloma najeli prostore po privatnih hišah, deloma pa jih še iščejo.

Na Solnograškem je bilo pozvanih pod orožje 127 učiteljev. Ondotni deželni odbor je odredil, da se izplačujejo ne samo definitivnim, marveč tudi provizoričnim učiteljem, ki so na bojišču, ves čas, dokler bo trajala vojska, vsi službeni prejemki brez vsakega odtegovanja.

Učiteljstvo in vojska. Sedanja vojska daje moškemu učiteljstvu obilo prilike, da izpriča globoko domoljubje tudi izvun šolske učilnice — na bojišču. Dunaj ima 3300 moških učnih moči; izmed teh je 580 vojakov, čez 1000 jih pripada črni vojni prvega, 300 pa drugega poziva. Prišli bodo pa še drugi na vrsto, ki so klicani te dni na nabor.

Samskim učiteljem, ki so na bojišču, je sklenil deželni odbor kranjski z ozirom na skrčene deželne dohodke in z ozirom na to, da so kot vojaki z vsem preskrbljeni, izplačevati za čas vojske samo polovico rednih dohodkov. — To se je ukrenilo na podlagi zakonske odredbe z dne 5. oktobra 1890, § 6., dežel. zakonik št. 21.

Naša zborovanja.

Moste pri Ljubljani. Na novi šestrazredni ljudski šoli v Mostah je bil v nedeljo, dne 25. oktobra prvi sestanek učiteljstva in staršev. V lepo okrašeni telovadnici se je zbralo ob štirih popoldne nad 200 očetov in mater; navzoči so bili tudi gg. c. kr. okr. šolski nadzornik profesor Fr. Gabršek, član c. kr. deželnega šolskega sveta vodja Adolf Sadar, nadučitelj J. Jeglič, župan Jos. Oražem z občinskim odborom ter domači učiteljski zbor. — Šolski vodja nadučitelj Janko Grad je prisrčno po-

zdravil vse navzoče starše in še posebno goste ter pojasnil velikansko važnost zveze med šolo in domom. Nato povzame besedo nadzornik Gabršek ter pozdravlja v zbranih besedah učiteljstvo, občinski odbor, krajni šolski svet in starše; nato pojasnjuje veliko važnost dobre vzgoje in pouka ter poudarja, da so srenjski občani pač prevzeli na svoje rame velikansko breme nad 200.000 K, ko so zgradili tako krasno ljudsko šolo, da jim bo pa ta glavnica donášala bogate obresti. — Sledilo je predavanje nadučitelja Janko Grada o »Vzgoji naše mladine po vzvišenem geslu: Vse za vero, dom, cesarja!« V nad eno uro trajajočem govoru je poučeval starše, kako naj skrbe za otroke, da jih bodo vzgojili res Bogu na čast, domu in cesarju pa na korist. Govor je bil z navdušenjem sprejet in marsikatero solzno oko je pričalo, da so šle staršem besede do srca — kakor so tudi prihajale od srca. — Po prijaznem, uprav domačem pogovoru med starši in učiteljstvom se je oglašil tudi župan in predsednik krajnega šolskega sveta Jos. Oražem; poudarjal je, da vidi v učiteljstvu močanske šole ter v uprav ljubeznivem stiku staršev in učiteljstva zagotovilo boljše in lepše bodočnosti za moščansko občino. — Ob sklepu se je spomnil šolski vodja tudi presvetlega cesarja, ki uprav sedaj kaže veliko ljubezen do svojih narodov. Z vsem navdušenjem so mu zaklicali navzoči trikratni »slava!« — Z iskreno zahvalo so se razšli navzoči starši. Učiteljstvo pa zre mirno v bodočnost, saj ima ob svoji strani glavni faktor pri vzgoji — starše.

Raznoterosti

Na deški meščanski šoli v Celovcu je 316 učencev; na dekliski pa 401 učenka.

Šolska prireditve. Učiteljstvo v Loškem potoku je oskrbelo na korist »Rdečemu križu« primerno šolsko akademijo s petjem, deklamacijami in s prizori. Prireditve je bila 18. oktobra v »Društvenem domu«.

Poljaki na tujem. Vojne križe čutijo najbolj prebivalci onih krajev, kjer se gibljejo vojskujoče se armade. Ko se začne vojne operacije, prebivalcem ne kaže drugega, nego bežati. Poljaki so se umaknili ter naselili po vseh kronovinah, kjer je kaj primerne prostora. Vlada po možnosti olajšuje njih bedo. Tako je n. pr. pri Chocnu na Češkem

ustanovila takorekoč novo vas. Zgraditi je dala 20 poslopij, ki bo v njih postavljenih 12.000 postelj. V tej novi vasi je tudi šola, bolnišnica in orožniška postaja. — V Prazi pa so otvorili za poljske begunce gimnazijo, ki na nji poučujejo profesorji iz Galicije. Tudi v Gradcu nameravajo ustanoviti začasno gimnazijo za dijake poljskih beguncev.

Pouk se je začel skoraj po vseh šolah. V Budimpešti je hotel mestni svet, naj bi poslopja ljudskih šol služila še kot bolnišnice. Katoliško časopisje pa je opozorilo na razne kinematografske lokale, ki jih brez škode lahko preurede v bolniške sobe; šole pa naj se prepuste mladini. To je pomagalo.

Inozemci izključeni iz avstrijskih visokih šol. Avstrijski naučni minister Hussárek je izdal ukaz sledeče vsebine: Belgijski, francoski, angleški, ruski, srbski, japonski in črnogorski državljani se za leto 1914/15 ne smejo vpisati na avstrijskih visokih šolah. Glede drugih inozemcev si je pa minister pridržal pravico napraviti od slučaja do slučaja izjemo.

Stalni pokoj je dovoljen deželnemu šolskemu nadzorniku, dvornemu svetniku v Francu Hubadu.

Med vojake so na Ogrskem razdelili 350.000 izvodov posebnega vojaškega molitvenika, ki ga je oskrbelo in plačalo društvo sv. Štefana v Budimpešti. Molitveniki so tiskani v ogrskem, nemškem in slovaškem jeziku.

Nabiranje robidovega listja. Tudi trnja ni zametavati, kakor kaže vladna naredba, ki je vsled nje bilo ukazano županstvom ter šolskim vodstvom, naj preskrbe kolikormoč veliko listja od robidovja (*rubus fruticosus*, Brombeerstrauch — s črnimi robidnicami). To listje je zdravilno in se bo porabilo za čaj, ki ga bodo dobivali vojaki v zimskih mrzlih dneh. Voja uprava upa dobiti skupaj kakih 2000 meterskih stotov suhega robidovega perja. Na Hrvaškem je bilo dovoljeno, da je šolska mladina pod nadzorstvom učiteljstva tudi ob šolskih dneh šla nabirat »čaj« za vojake. Listje mora biti čisto, zdravo, trgano ob suhem vremenu ter posušeno na zraku.

Pripomnimo, da je to robidovo perje po izjavi nekega izkušenca najboljše sredstvo zoper vnetje slepiča. Skuha se kot čaj ter uživa po čašicah. Ako je ta trditev verjetna in istinita, potem je pa to trnjevo zelenje res vredno splošnega respekta in ga ne bomo več tako z nogami trli.

Posebnost. V Leskovcu na Krškem so ustanovili šolo za otroke galiških beguncev. To je prva poljska šola na Kranjskem, ki šteje kakih 70 otrok.

Razvrstitev in imenovanje vojaških oddelkov. V današnjih vojnih časih bremo in govorimo o raznih vojaških oddelkih, ki imajo še vedno več ali manj francosko zaokrožena imena. V sledečem nekoliko tolmačenj za tiste, ki jim je vojaška organizacija bolj neznana dežela.

Kompanija (frc. *compagnie*) je beseda, ki ima latinski izvor ter je sestavljena iz »cum — z« in »panis — kruh«; pomeni torej pravzaprav »krušno družbo«. Pri vojaštvu pomeni kompanija najmanjšo taktično enoto pešcev s samostojno upravo; šef ali poglavar ji je stotnik. Na vajah je kompanija razdeljena navadno v tri čete. V vojnem času šteje kompanija kakih 250 mož.

Bataljon (frc. *bataillon* — izg. *batajó*). Francoski izraz »*bataille*« pomeni vojna; bataljon je torej za vojno pripravljena četa, ki je sestavljena iz štirih kompanij ter šteje 1000 mož, na Angleškem pa 2000.

Regiment (polk) je latinska beseda (*regimentum* = vodstvo). Početkom je značila kraj, kjer je polkovnik imel svoj sedež, pozneje je pa ta označba prešla na ljudi, ki jim polkovnik poveljuje. Polk je najvišja četovna zveza s samostojno upravo, z enako opravo in označbo. Pri pešcih je polk sestavljen iz treh ali štirih enot (bataljonov).

Brigada (ital. *brigata* = družba) je največja bojna skupina čet z enakim orožjem, nekako trije polki.

Divizija pomeni del, oddelek (lat.). V vojaški terminologiji je divizija enotna armada, ki obsega vse vrste bojnikov in vse vrste orožja ter je administrativno neodvisna. Divizija je tako sestavljena, da se more lotiti samostojnih boj-

nih operacij. Danes ima divizija v vojnem času dve brigadi pešcev, en konjeniški polk, topničarske, pionirske, trenške in sanitetne oddelke.

Kor (voj) je zopet francoska beseda (corps — izg. kor) ter znači največjo skupino čet z vsem vojnim ustrojem.

Značaj. »Krščanska škola« je v svoji 8. številki omenjala smrt profesorja Ivo Kovačevića, ki je padel na sev. bojišču v Galiciji. V kratkih besedah se spominja tudi vrlin pokojnega Kovačevića, ki naj bi dičile tudi vsakega slovenskega profesorja in učitelja. »Pokojni je bil profesor kr. trgovske akademije v Zagrebu ter eden izmed onih redkih značajev naše dobe, ki se je na vsakem mestu svojega delokroga izkazal kot popoln človek. Izvrševal je svoje dolžnosti v polnem obsegu bodisi kot učitelj, bo-

disi — kar je in ostane glavna stvar, četudi se danes zanemarija — kot odgojitelj svojih dijakov. V vsakem oziru je bil Kovačević vzor svojim učencem. V srcu prepričan katoličan je vestno izpolnjeval svoje verske dolžnosti. Ni se sramoval — kar se žalibog danes rado dogaja — vpričo mladine očitno kazati svojo iskreno pobožnost. Zato se dijaki ob njegovi inspekciji pri službi božji niso upali nikdar početi kaj takega, kar se ne sklada s svetim mestom, to pa ne iz strahu, ampak iz spoštovanja do njega. Enako so ga ljubili in čislali tudi profesorski tovariši in drugi prijatelji. V šoli je bil pokojni vesten učitelj, v družini skrben oče in ljubezniv soprog, v vojski pa hraber junak. Gospod vojnih trum, kateremu je grede na boj izročil svojo deco, naj podeli pokojnemu venec slave v nebesih...«

Slovstvo in glasba

Družba sv. Mohorja. Družba sv. Mohorja v Celovcu je ravnokar pričela razpošiljati družbene knjige za leto 1914. Cenjeni udje prejmejo letos naslednji književni dar:

1. Koledar za leto 1915., str. 260.
2. Mesija, 1. zvezek. Spisal knezof dr. A. B. Jeglič.
3. Ksaver Meško: Mladim srcem, 2. zvezek.
4. Dr. J. Gruden: Zgodovina slovenskega naroda, 4. zvezek.
5. Slovenske Večernice, 68. zvezek.
6. Duhovni boj. Laško spisal Lovrenc Skúpoli. Poslovenili ljubljanski bogoslovci.

Letošnje knjige se razpošiljajo po sledečem redu:

1. Krška škofija.
2. Razni kraji.
3. Goriška nadškofija.
4. Tržaško-koprška škofija.
5. Lavantinska škofija.
6. Ljubljanska škofija.

Vsak družbenik naj prejme svoje knjige v tisti župniji, v kateri se je vpisal.

Na poznejše izpremembe stanovališča se pri tolikem številu družbenikov ni moglo ozirati.

Družba sv. Mohorja se letos še posebej vljudno obrača na vse čč. gg. poverjenike z iskreno prošnjo, da z nabiranjem udov in denarja za prihodnje leto pričnejo takoj pri oddaji letošnjih knjig in nabrano udnino takoj pošljejo po priloženi položnici.

Učiteljski žepni zapisnik z imenikom ljudskih in meščanskih šol ter učiteljskega osebja na Kranjskem za šolsko leto 1914/1915. — Sestavlil I. N. Jeglič, 4. letnik.

»Slomškova zveza je oskrbela svojim članom in članicam tudi letos žepni zapisnik, ki se odlikuje z bogato vsebino. Mnogo članov naše zveze izvršuje sedaj domoljubno zvanje na bojišču, zato je tem bolj potrebno, da vsaj noben izmed nas, ki ne plačujemo krvnega davka, ne bo pozabil naročiti in plačati našega koledarčka. Cena lično vezani knjižici 1 K 50 vin. Naroča se v »Kato-liški Bukvarni« v Ljubljani.

Razpis službe.

Natečaj. Na enorazredni ljudski šoli v Novem Kotu v kočevskem okraju je razpisano učno mesto. Prošnje do 14. decembra 1914.

Ustanovni član »Slomškove zveze«. Č. g. Vaclav Vondrášek, župnik v Podbrezjah na Gorenjskem, je vročil bivšemu predsedniku gorenjske podružnice »Slomškove zveze« g. Frančišku Petriču znesek 50 K kot ustanovnino »Slomškove zveze«. — Odbor izreka tem potom novemu ustanovnemu članu ter prijatelju in podporniku naše organizacije najtoplejšo zahvalo.

Naznanite naslovi! Vsled dolgih počitnic in vsled službenih izprememb nekaterim naročnikom nismo mogli dostaviti zadnjih števil »Slovenskega Učitelja«. Ustreženo bi bilo, ako se upravnistvu vsaka izprememba takoj naznani.

Ranjenci med slov. učiteljstvom: Na Sedmograškem se zdravi Fr. Žagar, učitelj na celjski okoliški šoli; ranjeno ima nogo; njegov brat se bori s kolero. V Galiciji je bil ranjen učitelj Vid Jurko iz Dola pri Hrastniku.

Šolskim vodstvom. Odbor »Slovenskega čebelarkega društva« v Ljubljani je sklenil, da dobe šolska vodstva »Slovenskega Čebelarja« po izredno znižani ceni za 1 K 50 vin.

